

Kaupunkisuunnittelun historia

luento IV

30.1.2019

Aatehistoria

Kaupunkisuunnitelmat maailmankuvina ja metaforina

AD ALEXANDRINIS OLIM UT FAMAM EST
IM PROXIMO HABITANTIBUS
VELLE PATRI SUUMI BOITAM

L'Eruzione del Vesuvio. 26 Aprile 1872 ore 3. P. M. V. 6102

CASE 1: PLATON, VALTIO

300-LUKU ekr

PLATON, VALTIO (Lait, 704a-708b)

- Dialogiin kirjoitettu utopia kaupunkiyhteisön mahdollisimman täydellisten reunaehtojen asettamisesta.
- Ihanteellinen kaupunki [yhteisö] perustettava kauas rannikosta, keskelle viljavia maita.
- Kontaktien minimointi muihin yhteisöihin, muista taloudellisesti ja aatteellisesti riippumaton järjestelmä.
- Yhteisön jäsenten alkuperä mahdollisimman monitahoinen, taloudellisen tasavertaisuuden periaate.
- Lähinnä utopistinen kuvaus kaupungin maa-alueiden jakamisesta kahteentoista lohkokoon (745B-747E)

POLIS

- Agraariyhteisöjen ja keskitetyn esivallan välivaihe
- Kaupunki kokonaisena valtiona, etenkin yhteisönä (puhutaan "ateenalaisista, ei "Ateenasta")
- Synoikismi ja kolonisaatio poliksen syntytapoina
- Kaupungin ja valtion (polis) perustaminen toisistaan erottamattomat prosessit
- Hallinnon edustuksellisuus ja ajan oloihin nähden egalitaarinen yhteiskunta

CASE 2: IBN'ARABI, AT- TADBIRAT

1100-luku

”KAUPUNKI NIMELTÄÄN IHMINEN”

- Muhyildin Muhammad ibn Arabi (1165-1240)
- Suufilaisen filosofian edustaja
- Al-Tadbirat al-ilahiyya (Divine government of the human kingdom), 1190-luku
- Kaupunki ihmisruumista kuvastavana mikrokosmoksena

CASE 3: TAIVAALLINEN JERUSALEM

1300-luku

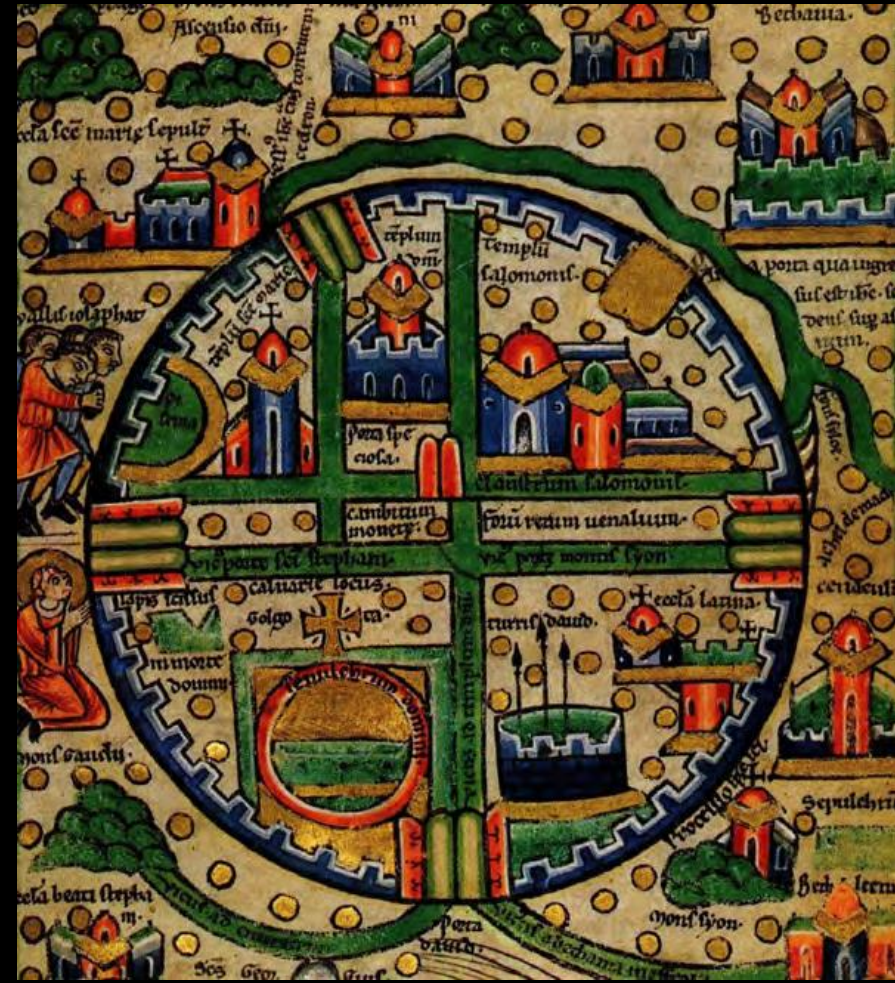
PARITEHTÄVÄ

- Kaksi keskiaikaista kuvaa kaupungista
- Pohdi parin kanssa, mitä symboliikkaa kuvat sisältävät ja mikä yhdistää niitä
- Pohtikaa myös, mitkä asiat kuvissa ovat yleispiirteisiä ja mitkä idiografisia eli kyseiseen kaupunkiin tapauskohtaisesti liittyviä

TAIVALLINEN JA MAALLINE JERUSALEM KAUPUNGIN ARKKITYYPINÄ

- Jerusalemin kosmoksen keskipisteenä
- Ilmestyskirjan kuvaus taivaallisesta Jerusalemistä
- Jerusalemin esikuva yleinen keskiaikaisissa kaupunkikuvauksissa
- Esitetään yleensä ympyränä, joskus myös neliönä, jossa kaupungin symbolinen hahmo on tärkeämpi kuin sen 'todellinen' rakenne ja muoto

GEOMETRIA JA REPRESENTAATIOT

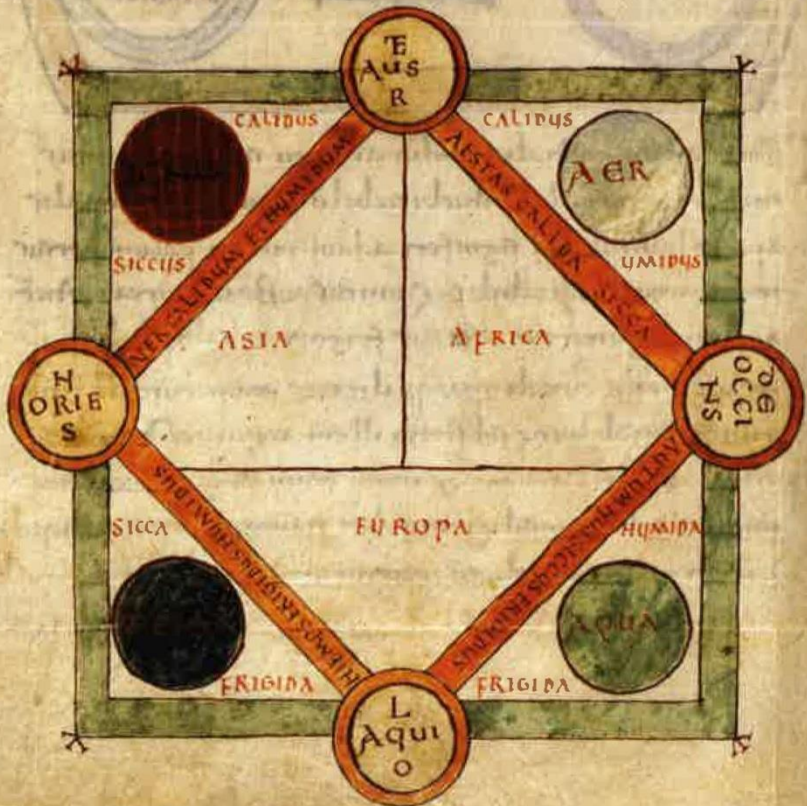
Jerusalem, ransk.
käsikirjoituskokoelma 1100-luvun
lopulta

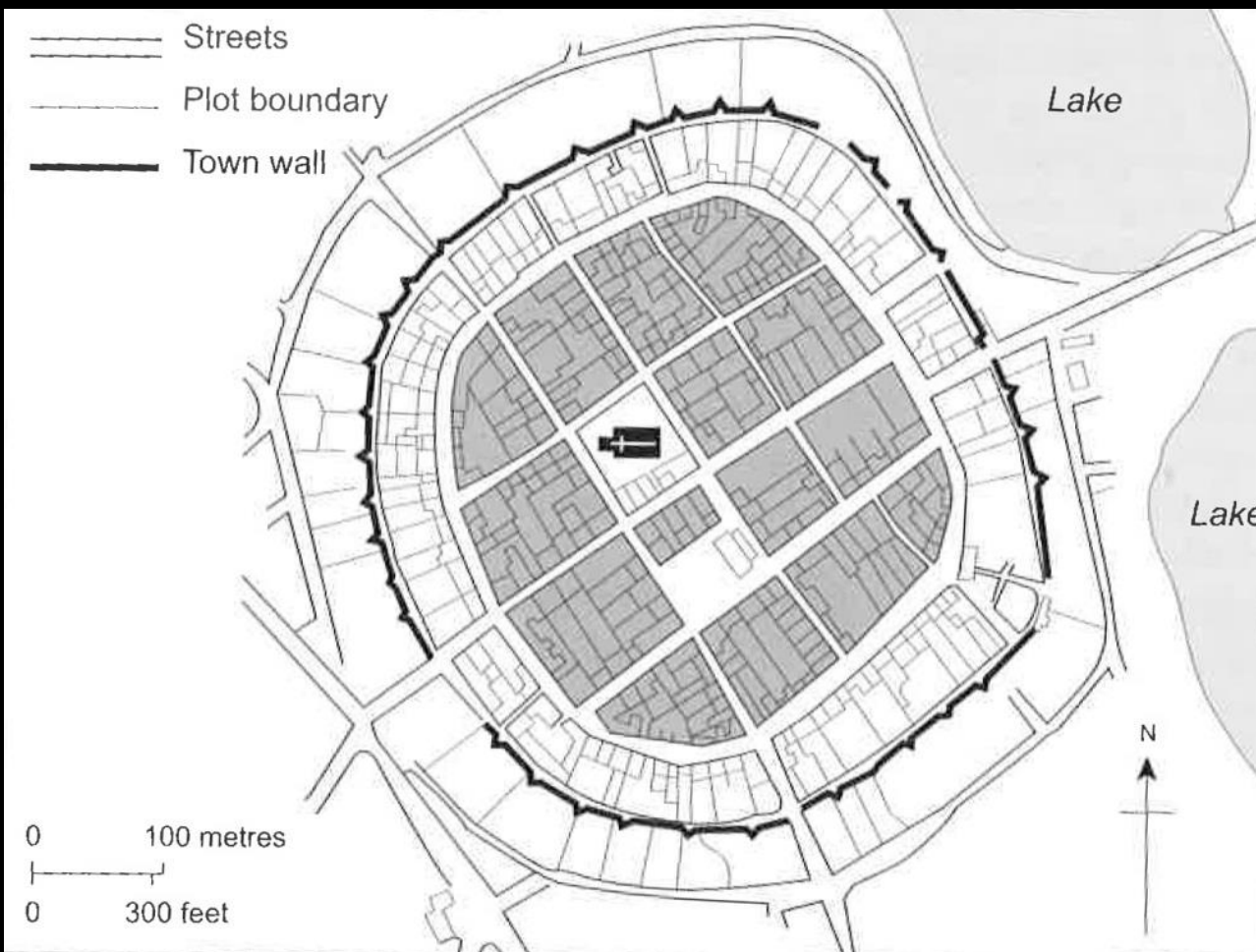
Jerusalem

The Winchcombe Chronicle, 1125,
British Library

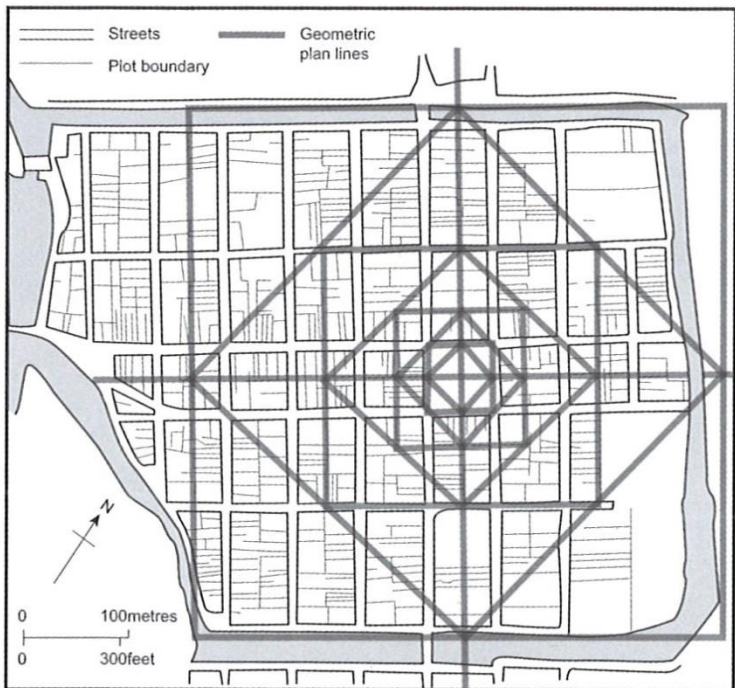
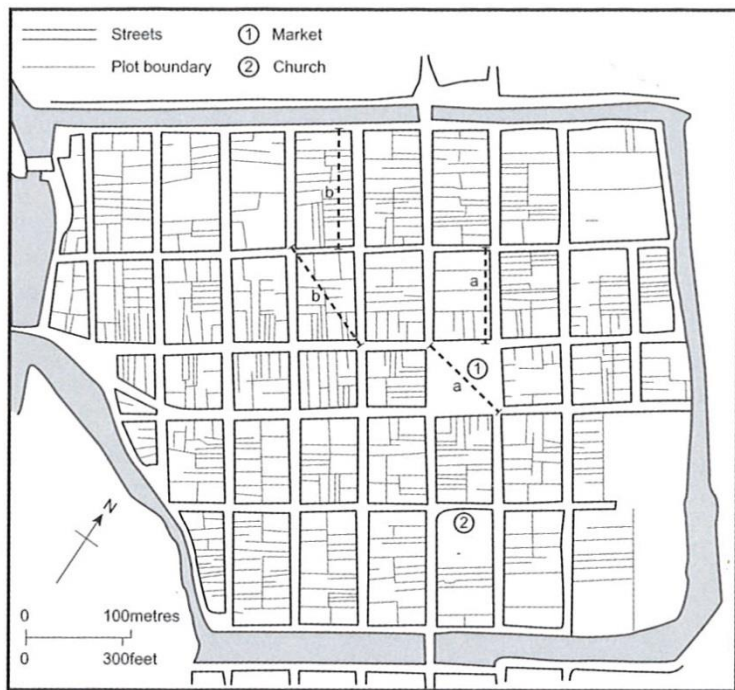
Clima idē. plage mundi sunt. iiii. orientalis abscostu sol
 sticali adbrumalē. Australis inde adoccasū brumalē. Occi
 dentalis & hinc usq. ad sol sticaliē. possit septentrionalis. aboc
 casu sol sticali usq. adscostū eidē partit & quib. orientalē & occi
 dentalē ianuas caeli nominant. hae in medio tantū tē positur
 habent aequalia. Nam ubi aquilone degentib. brumales dies bre
 uior & sol sticali plixior ostū occasūq. dilatans alias plagas
 angustat. Itē apud australes utraq. p̄fata dies moderatior supra
 dictā diuersitate immutat. Licet ubiq. sol sticali & costu brumalis
 occasus & eadem linea respondat. Nam & cunctis costib. solis
 eadem modo p̄sc semp menses congruit occasus.

Neliömäinen maailma De Rerum Natura -teoksen käsikirjoituksessa (800-luku), lähde: Lilley 2009.

Strzelce Krajenkie, Puola (1272),
lähde: Lilley 2009.

Grenade sur Garonnen (1200-luku)
 muotokielen tulkintaa, lähde:
 Lilley 2009

UUSIEN KAUPUNKIEN PERUSTAMINEN

- Rituaalinen prosessi – 7 päivää
- Vallankäyttö ja kaupankäynnin sääntely kaupunkien perustamisen taustavoimana
- Taloudelliset ja hallinnolliset intressit laajassa ja suppeassa mittakaavassa
- Perustajatahoina niin maalliset kuin kirjolliset hallitsijat sekä kaupungit (tytärkaupunkien) että luostarit
- Usein kaupungin perustamisen taustalla on eri tahojen yhteenliittymä

TERRE FIORENTINE

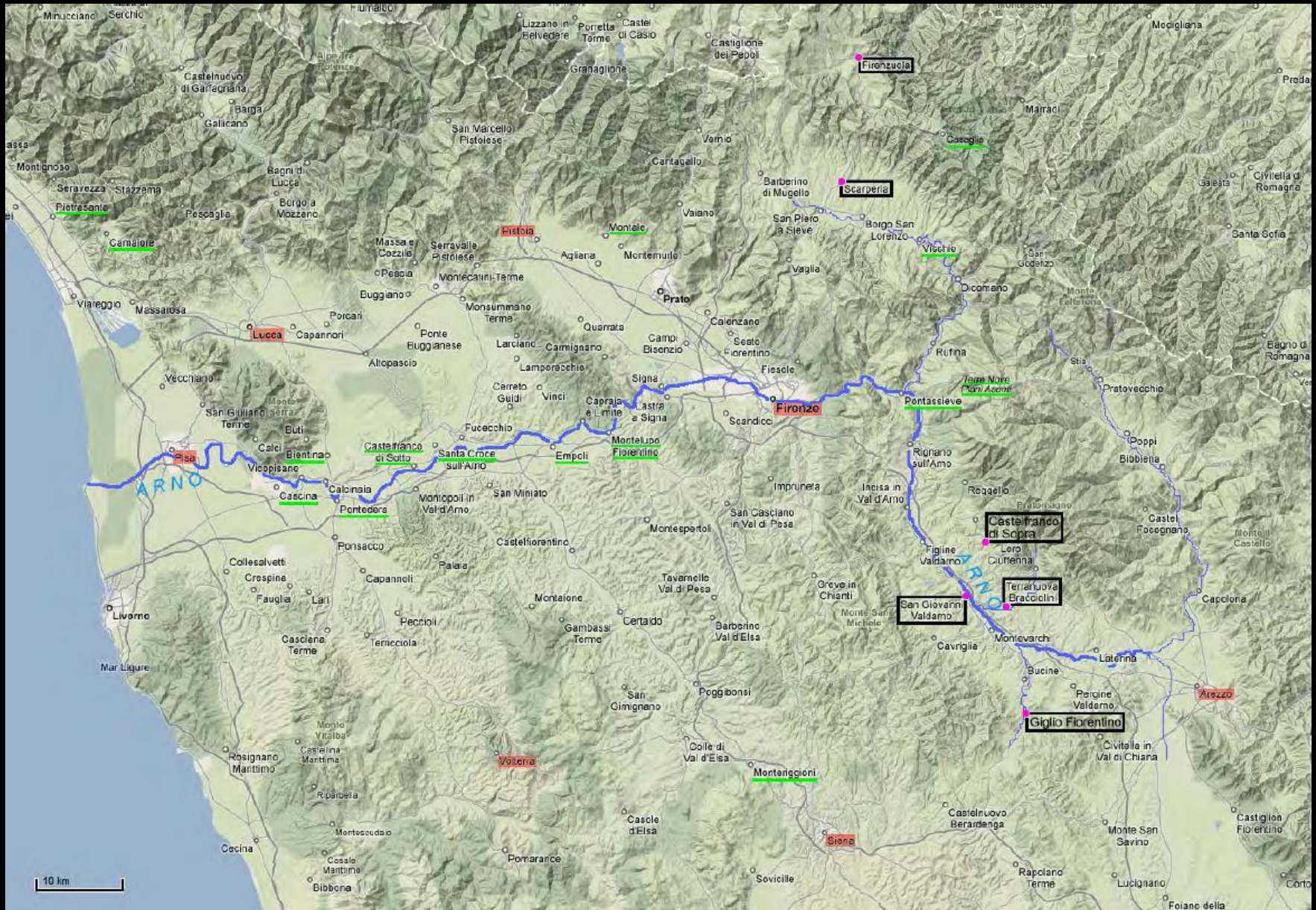
Kaupunkivaltio: kaupunki ja ympäröivä maaseutu (*contado*)

Guelfien ja Ghibellinien sisällissota Firenzessä 1300-luvun alkupuolella

Sotilaallis-poliittiset sateliittikaupungit kulkureittien ja tasankojen valvontaan

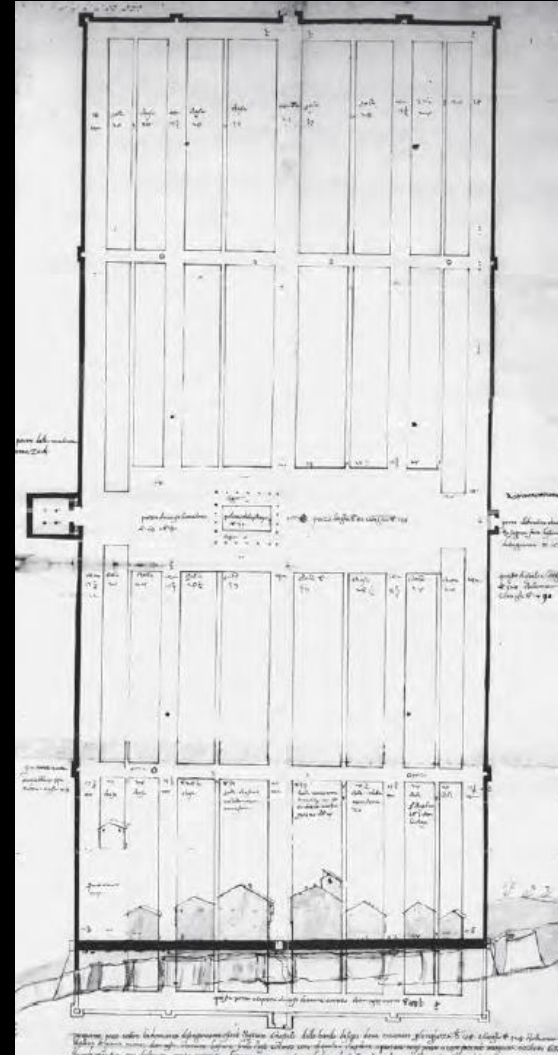

TERRE FIORENTINE

TERRE FIORENTINE

San Giovanni Valdarno (asemakaava 1290-luvulta), kuvassa nykyinen asemakaava ja vuoden 1553 mittaus

TERRE FIORENTINE

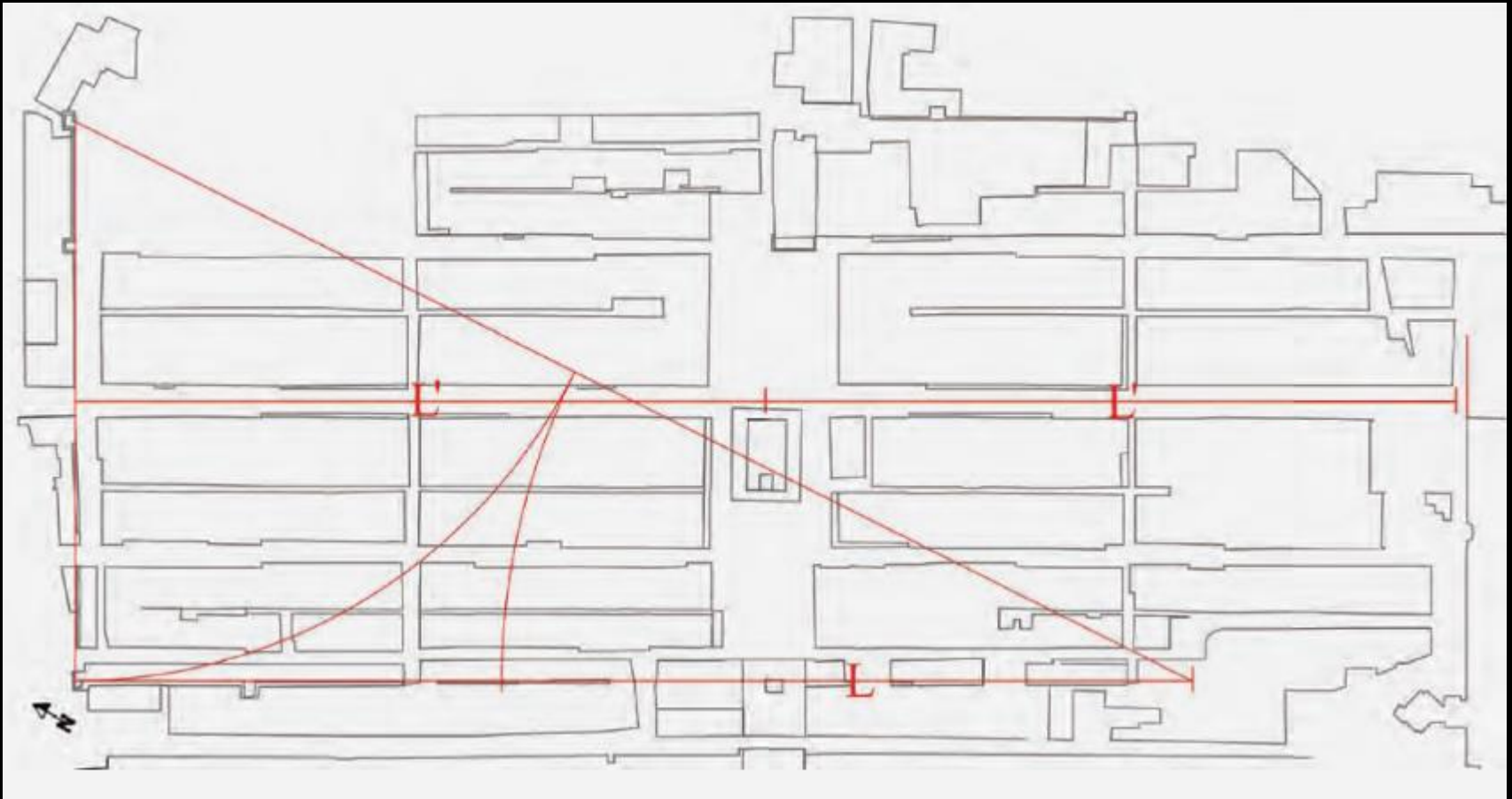
Terranuova Bracciolini

TERRE FIORENTINE

Firenzen sateliittikaupunkien ruutukaavojen geometrian tausta?

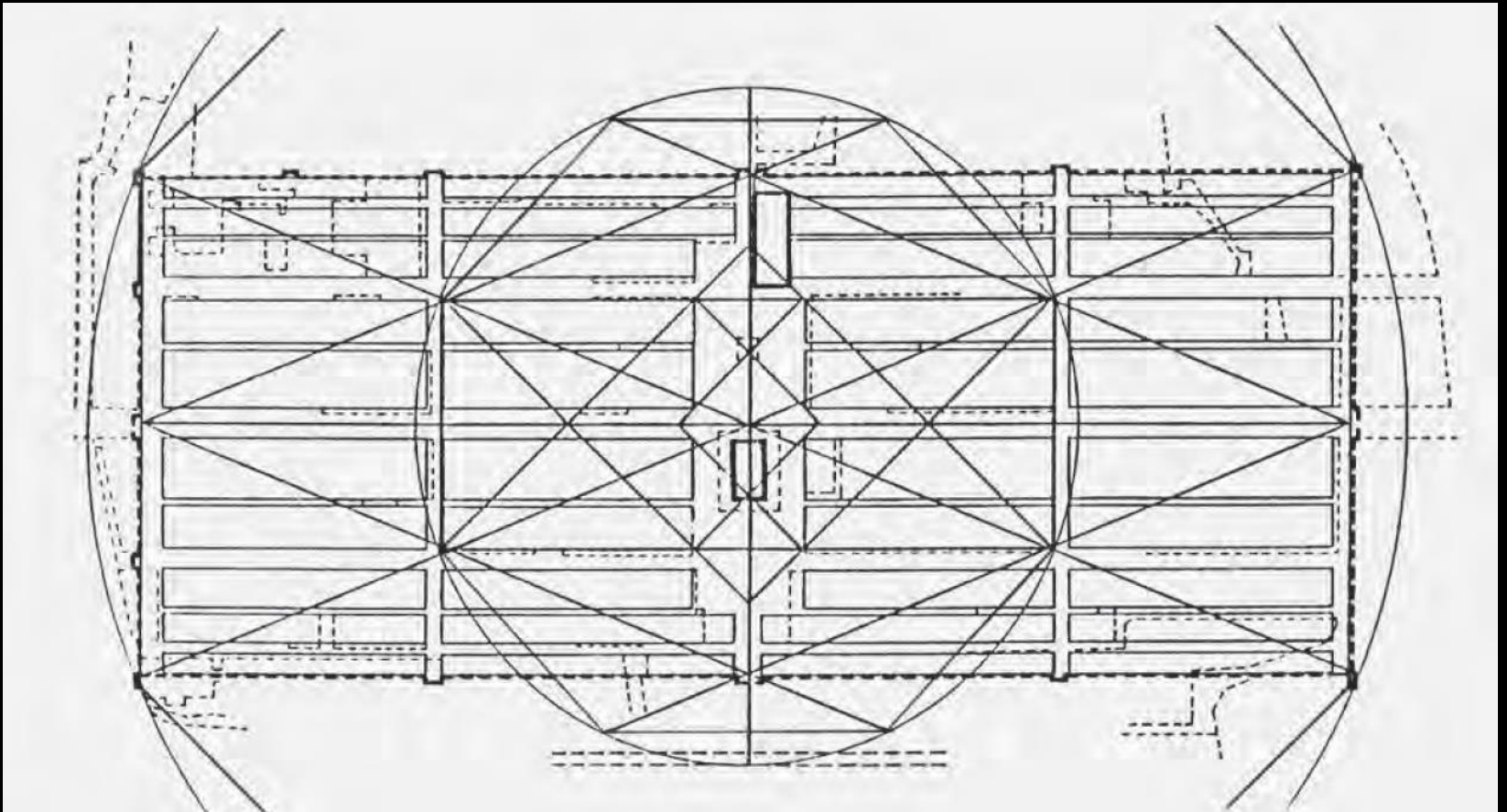
Buselli 1970:

TERRE FIORENTINE

Firenzen sateliittikaupunkien ruutukaavojen geometrian tausta?

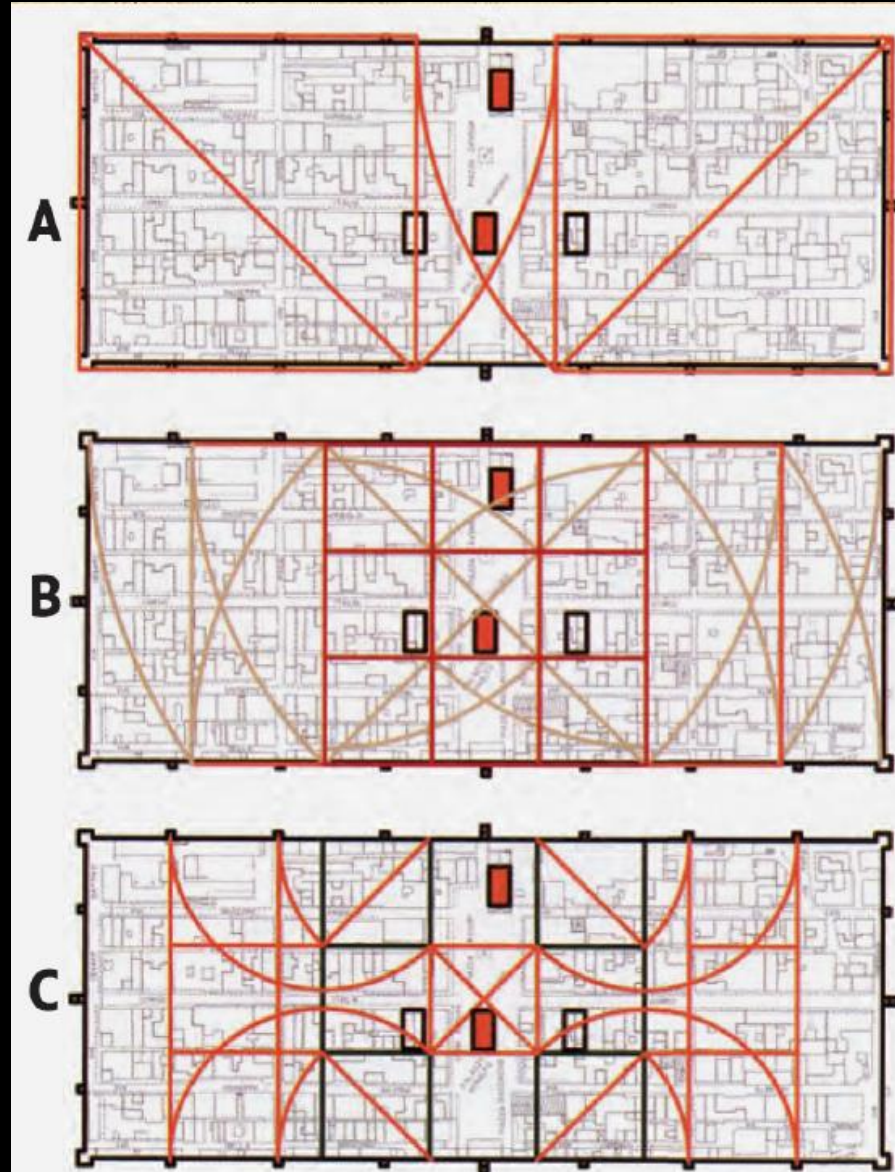
Baldari 1980:

TERRE FIORENTINE

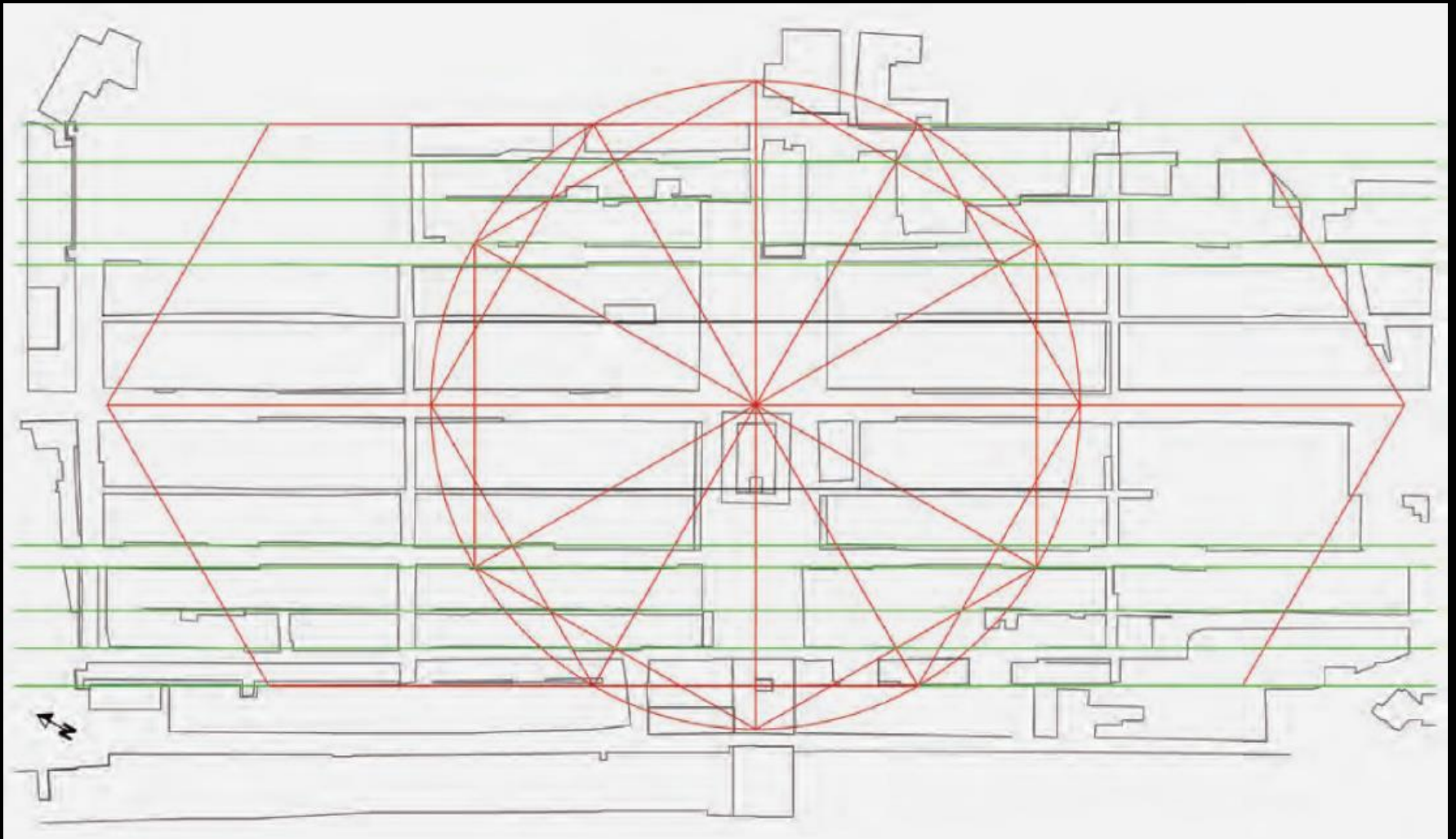
Firenzen sateliittikaupunkien
ruutukaavojen geometrian tausta?

Bertucci 2003

TERRE FIORENTINE

Baldarin malli (1980) Boerefijnin (2010) kehittelemänä

TERRE FIORENTINE

- Giorgio Vasarin (1511-1574) mukaan San Giovanni valdarnon asemakaavan suunnitteli Arnolfo di Cambio (1240-1300/1310)
- Epävarma tieto, jonka myöhempi tutkimus on kyseenalaistanut

TAIVAALLINEN JERUSALEM JA KAUPUNKISUUNNITTELU

Taivaallinen Jerusalemin kaupungin metaforana

Ilm. 21:9 (Johanneksen ilmestys, uusi Jerusalemin)

9 Yksi niistä seitsemästä enkelistä, joilla oli seitsemässä maljassaan seitsemän viimeistä vitsausta, tuli luokseni ja puhui minulle. Hän sanoi: "Tule, minä näytän sinulle morsiamen, Karitsan vaimon." 10 Henki valtasi minut, ja enkeli vei minut suurelle ja korkealle vuorelle ja näytti minulle pyhän kaupungin, Jerusalemin, joka laskeutui taivaasta, Jumalan luota. 11 Se loisti Jumalan kirkkautta, se säihkyi kuin kallein jalokivi, kuin kristallinkirkas jaspis. 12 Sitä ympäröi suuri ja korkea muuri, jossa oli kaksitoista porttia, ja niitä vartioi kaksitoista enkeliä. Portteihin oli hakattu Israelin kahdentoista heimon nimet. 13 Idän puolella oli kolme porttia, pohjoisessa kolme, etelässä kolme ja lännessä kolme porttia. 14 Kaupungin muurissa oli kaksitoista peruskiveä, ja niissä oli kaksitoista nimeä, Karitsan kahdentoista apostolin nimet. 15 Enkelillä, joka minulle puhui, oli kultainen mittakeppi kaupungin sekä sen porttien ja muurin mittaamista varten. 16 Kaupunki oli neliön muotoinen, yhtä leveä kuin pitkä. Enkeli mittasi kaupungin kepillään ja sai tulokseksi kaksitoistatuhatta stadionmittaa*; pituus, leveys ja korkeus olivat kaikki tämänsuuruiset. 17 Hän mittasi myös muurin, ja se oli sataneljäkymmentäneljä kyynärää -- enkeli käytti siinä ihmismittaa. 18 Muuri oli rakennettu jaspiskivistä, ja kaupunki oli kimmeltävää, lasinkirkasta kultaa. 19 Kaupunginmuurin perustukset oli kaunistettu kaikenlaisilla kalliilla kivillä. Ensimmäisenä peruskivenä oli jaspis, toisena safiiri, kolmantena kalsedoni, neljäntenä smaragdi, 20 viidentenä sardonyksi, kuudentena karneoli, seitsemäntenä krysoliitti, kahdeksantena berylli, yhdeksäntenä topaasi, kymmenentenä krysopraasi, yhdenätoista hyasinttikivi ja kahdentenatoista ametisti. 21 Porttitorneina oli kaksitoista helmeä -- kukin kahdestatoista tornista oli tehty yhdestä helmestä. Kaupungin valtakatu oli kultaa, puhdasta kuin läpinäkyvä lasi.

22 Temppeliä en kaupungissa nähnyt, sillä sen temppelinä on Herra Jumala, Kaikkivaltias, hän ja Karitsa. 23 Kaupunki ei myöskään tarvitse valokseen aurinkoa eikä kuuta, sillä Jumalan kirkkaus valaisee sen, ja sen lamppuna on Karitsa. 24 Kansat kulkevat sen valossa, ja maailman kuninkaat tuovat sinne mahtinsa kaiken loiston. 25 Sen portteja ei suljeta päiväsaikaan, ja yötä siellä ei olekaan. 26 Kaikki kansojen kalleudet ja ihanuudet tuodaan sinne. 27 Mitään epäpuhdasta ei sinne päästetä, ei ainoatakaan iljettävän valheen palvelijaa, vaan ainoastaan ne, joiden nimet on kirjoitettu Karitsan elämäkirjaan.

TAIVAALLINEN JERUSALEM JA KAUPUNKISUUNNITTELU

- Fransesc Eiximenes -nimisen munkin teos el Crestià (1381-1386) (katalaaniksi)
- Yksi harvoja säilyneitä keskiaikaisia kaupunkiutopioita
- Selkeä analogia Uuteen Jerusalemiin

RENESSANSSIN MURROS?

Sabbioneta, 1500-
luku

